

Maritta Markkanen

OPETUSVIDEO LAPSET PUHEEKSI- KESKUSTELUSTA
SATAKUNNAN AMMATTIKORKEAKOULUN SIMULAATIO-
OPETUKSEN TUEKSI

Hoitotyön koulutusohjelma

2019

OPETUSVIDEO LAPSET PUHEEKSI- KESKUSTELUSTA SATAKUNNAN AMMATTIKORKEAKOULUN SIMULAATIO-OPETUKSEN TUEKSI

Markkanen Maritta
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Hoitotyön koulutusohjelma
Toukokuu 2019
Sivumäärä: 40
Liitteitä: 3

Asiasanat: lapsi, lapsiperhe, opetus, ohjaus

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa opetusvideo Satakunnan ammattikorkeakoulun simulaatio-opetuksen tueksi Lapset puheeksi -keskustelusta. Tavoitteena oli kehittää mielenterveys- ja päihdetyön simulaatio-opetusta opetusvideon avulla, tuottaa selkeää ja ajantasaista tietoa Lapset puheeksi -keskustelusta, tuottaa apuväline oppimiseen sekä levittää tietoa menetelmästä. Työn tilaajana ja yhteistyötahona toimi Satakunnan ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö on projektimuotoinen, toiminnallinen opinnäytetyö.

Lapset puheeksi -menetelmä on työmenetelmä lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Opinnäytetyön teoriaosassa tuodaan esille, miten etenee tyypillinen lapsen kehitys, mitkä tekijät suojaavat ja mitkä voivat haavoittaa tätä kehitystä. samoin tuodaan esille, miten lapsiperheiden kanssa työskentelevät ammattihenkilöt voivat tukea vanhempia turvaamaan lapsensa kehitystä terveeksi aikuiseksi ja suojaamaan lastaan haavoittuvilta tekijöiltä.

Lapset puheeksi -keskustelu on Toimiva lapsi&perhe -työn menetelmä, joka kehitettiin alun perin päihde- ja mielenterveysongelmista kärsivien lapsiperheiden tueksi. Nykyisin Lapset puheeksi -keskustelut on otettu käyttöön myös ns. tavallisten lapsiperheiden hoitotyössä, ja menetelmää käytetäänkin laajasti esimerkiksi neuvolatyössä. Lapset puheeksi on voimavaralähtöinen menetelmä, ja sen tarkoitus on avustaa vanhempia havaitsemaan ja kartoittamaan oman perheensä voimavaroja ja ehkä käyttämätöntä potentiaaliakin. Keskeisesti Lapset puheeksi -keskusteluun liittyvät suojaavat ja haavoittavat tekijät. Haavoittavat tekijät ovat negatiivisia asioita, jotka voivat aiheuttaa perheessä haasteita ja vaikeuksia, etenkin jos negatiivinen tekijä pääsee kehittymään kauan. Suojaavat tekijät pehmentävät näiden haasteiden vaikutusta ja nimensä mukaisesti turvaavat arkea, elämän sujuvuutta ja lasten tervettä kehitystä näitä haavoittavia tekijöitä vastaan.

Projektimuotoisessa toiminnallisessa opinnäytetyössä kuvataan projektityöskentely teoriassa, kuvataan projektityöskentelyn vaiheet ja arvioidaan projektin onnistumista ja lopputulosta. Tuotoksena syntyi opetusvideo Satakunnan ammattikorkeakoulun simulaatio-opetuksen tueksi. Opetusvideo esitettiin tilaajalle. Tilaaja antoi palautteen sähköisessä muodossa (Liite 3).

EDUCATIONAL VIDEO OF LET'S TALK ABOUT CHILDREN –DISCUSSION
TO SUPPORT THE TEACHING IN SATAKUNTA UNIVERISTY OF APPLIED
SCIENCES

Markkanen, Maritta
Satakunta University of Applied Sciences
Nursing Degree Programme
May 2019
Number of pages: 40
Appendices: 3

Keywords: Child, Children, Family, Education, Guidance, Teaching

This thesis examines the project of which goal was the produce an educational video to support the Satakunta University of Applied Sciences simulation teaching. The material for the video and project is the Let's Talk About Children –discussion. This thesis was made in cooperation with Satakunta University of Applied Sciences who also ordered this thesis.

This thesis examines the Let's Talk About Children –discussion as a tool to increase the health of children and families. Thesis consists of examining the normal growth of children and finding the supporting and shielding factors for this growth. The thesis will talk about how the health care professionals working with families can support the parents in shielding their children's growth into healthy adults.

Let's Talk About Children –discussion is a method for Functional Child & Family (Toimiva lapsi&perhe) first developed to support families dealing with alcoholism and mental health issues. Now days nurses use Let's Talk About Children –discussions also to improve health in so-called normal families for example in maternity clinics where the method is widely used. Let's Talk About Children is a re-course-based method with the intention of helping parents to detect and find the resources of their own family and possibly also find unused potential. Main points in the discussions are the protecting and wounding factors. Wounding factors are the negative things that cause challenges and hardship within the family, especially when the negative things get to develop in long-term. The protecting factors soften the impact of the wounding factors and so protect the families' every day life, flow of life and ensure children's healthy growth.

This Thesis examines project working in theory, different phases in project working and evaluates how the project succeeded in its goal. Video was given to the employer. Employer gave her feedback in electronic format (Affix 3).

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	LAPSI.....	5
2.1	Lapsen ja nuoren psyykkinen kehitys pääpiirteittäin.....	6
2.2	Lapsen kehitystä haavoittavat tekijät.....	9
2.3	Lapsen ja nuoren kehitystä suojaavat tekijät.....	10
3	LAPSIPERHE.....	11
3.1	Lapsiperheiden hyvinvointi Suomessa.....	11
3.2	Lapsiperheiden arki 2010-luvulla.....	14
4	OPETUS JA OHJAAMINEN.....	16
4.1	Opetus ja ohjaaminen.....	16
4.2	Simulaatio-opetus.....	17
5	LAPSET PUHEEKSI -MENETELMÄ.....	17
5.1	Lapset puheeksi -keskustelu.....	18
5.2	Lapset puheeksi -neuvonpito.....	19
6	AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET JA PROJEKTIT.....	20
6.1	Kirjallisuuskatsaus taulukon muodossa.....	20
6.2	Aikaisemmat tutkimukset ja projektit.....	20
8	OPETUSVIDEO -PROJEKTI.....	22
8.1	Projektityö menetelmänä.....	22
8.2	Projektisuunnitelma.....	23
8.3	Projektin toteutus.....	23
8.4	Projektin arviointi.....	25
8.4.1	Projektin tavoitteiden saavuttaminen.....	25
8.4.2	Tilaaajan palaute.....	26
9	OMA POHDINTA JA PROJEKTIN ARVIOINTI.....	27
9.1	Projektin eettisyyden pohdinta.....	27
9.2	Projektin luotettavuuden pohdinta.....	28
9.3	Jatkokehittämis ehdotukset ja tulevat projektit.....	28
9.4	Oma pohdinta.....	29
	LÄHTEET.....	31
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tehtävänä oli tuottaa opetusvideo simulaatio-opetuksen opetusvälineeksi Satakunnan ammattikorkeakoululle Lapset puheeksi -keskustelusta. Tavoitteena on kehittää mielenterveys- ja päihdehoitotyön simulaatio-opetusta. Opinnäytetyö on projektimuotoinen, toiminnallinen opinnäytetyö. Projektityö teoriassa sisältää projektityön vaiheet, projektin onnistumisen ja arvioinnin.

Teoriaosuudessa kuvataan Lapset puheeksi -keskustelu, mihin ja miksi sitä käytetään ja mitkä taustat menetelmällä ovat. Lisäksi kuvataan myös Lapset puheeksi – neuvonpito. Lisäksi teoriassa kuvataan pääpiirteittäin läpi lapsen psyykinen kehitys ja siihen vaikuttavat tekijät suojaavista haavoittuviin. Määritellään, miten lapsi Suomessa määritellään, mitä ovat ulkoiset ja sisäiset haavoittavat tekijät, miten ne voivat lapseen vaikuttaa, ja mitkä taas suojaavat näiltä tekijöiltä.

Tämä opinnäytetyön projekti toteutettiin Satakunnan ammattikorkeakoulun simulaatio-opetuksen tueksi. Satakunnan ammattikorkeakoulun hoitotyön koulutusohjelmaan kuuluu Lapset puheeksi-koulutus, jonka opetusmateriaaliksi opinnäytetyön projekti, opetusvideo toteutettiin. Opetusvideon tarkoitus on levittää tietoa Lapset puheeksi -keskustelusta menetelmänä, tuottaa opetusmateriaalia Satakunnan ammattikorkeakoulun simulaatio-opetukseen, kehittää mielenterveys- ja päihdehoitotyön simulaatio-opetusta opetusvideon avulla ja tuottaa selkeää ja ajantasaista tietoa Lapset puheeksi -keskustelusta.

2 LAPSI

Lapsi määritellään YK:n lasten oikeuksien sopimuksessa alle 18-vuotiaaksi henkilöksi. Tätä määritelmää noudatetaan laeissa useissa maissa, myös Suomessa. Määritelmä on kulttuurisista, uskonnollisista ja muista sosiaalisista syistä riippumaton. (Hetemäki 2009.)

2.1 Lapsen ja nuoren psyykkinen kehitys pääpiirteittäin

Lapsen ensimmäisiä elinkuukausia ja -vuosia leimaa vahvasti voimakas kiinnittyminen vanhempiin. Tämä varhaisen vuorovaikutuksen kausi luo perustan lapsen myöhemmälle psyykkiselle ja fyysiselle kehitykselle ja onnistuessaan synnyttää lapsessa perusturvallisuuden tunteen, joka on eriarvoisen tärkeää ihmisen tasapainoiselle kehitykselle. Hyvä varhainen vuorovaikutus vastaa lapsen tarpeisiin, on välittävää, hellää ja huomioonottavaa. Lapsi saa kosketusta ja hänelle luodaan alusta pitäen tunne, että hän kuuluu johonkin ja on osa yhteisöä. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014.)

0-12 kuukauden iässä, lapsi opettelee monia myöhemmin elintärkeitä taitoja ja kehittyy ja kasvaa nopeammin kuin minään muuna ikä kautena (Suomen mielenterveysseura, n.d.). Hän oppii liikkumaan itse, harjoittelee käyttämään käsiään ja osaa usein myös äännellä, jotkut jopa puhua yksittäisiä lyhyitä sanoja. Tässä iässä lapsi on kokonaan ulkopuolisen hoivan ja tuen varassa ja täysin siitä riippuvainen. (Soisalo 2012, 111.) Lapsi tuntee empatiaa muita kohtaan, muttei osaa vielä erotella omiaan ja muiden tunteita ja tuntemuksia. Hän saattaa esimerkiksi ryhtyä itkemään toisen lapsen itkiessä, vaikkei hänellä itsellään olisi mitään hätää. (Suomen mielenterveysseura n.d.)

Lapsen ensimmäisten elinvuosien aikana korostuu turvallisen ja vakaan kiintymyssuhteen luominen. Kiintymyssuhde lähtee kehittymään heti syntymän jälkeen vauvan ollessa vuorovaikutuksessa hoivaajansa tai hoivaajiensa kanssa. Vauvan maailmaan ei mahdu kovin monta ensisijaista kiintymyssuhdetta, joten tyypillisimmät ensisijaiset kiintymyssuhteet ovatkin äiti ja isä, mutta se voi yhtä hyvin olla kuka tahansa, joka hoivaa lasta ja vastaa hänen tarpeisiinsa, vaikka isoäiti. (Sinkkonen & Korhonen 2015, 39.)

Kiintymyssuhde perustuu vastavuoroisuuteen, lapsen ja vanhemman reaktioihin toistensa tunteisiin ja toimiin ja näiden yhteensovittamiseen. Kun vauva yksin jäädessään parahtaa itkuun, ja äiti vastaa itkuun ottamalla syliin ja lohduttelemalla hellästi, vauvalle muodostuu kuva, että pyytäessään apua hän myös saa sitä. Näin vauvalle muodostuu kuva suhteellisen turvallisen ja ennustettavana paikkana, ja että äidiltä saa turvaa tarvittaessa. (Sinkkonen 2012, 34.)

Kiintymyssuhdetta kuvataan usein perustaksi, jolle ihmisyyksilö kaikki tulevat ihmis-suhteensa ja sosiaaliset kontaktinsa rakentaa. Kun lapsen saama hoiva on turvallista, tasaista ja ennustettavaa, hänelle syntyy luottamus tulevaisuutta kohtaan, eikä hänen tarvitse olla huolissaan ja stressaantunut joka hetki. (Sinkkonen 2012, 37.)

1-3 vuoden iässä lapsi kehittyy itsenäisemmäksi ja pystyvämmäksi, vaikka onkin vielä täysin huoltajiensa hoivan ja huolenpidon varassa. Lapsen koordinaatiokyky kehittyy voimakkaasti, hän oppii esimerkiksi käyttämään ruokailuvälineitä (lähinnä lusikkaa) ja saattaa oppia käymään myös potalla. Hän oppii pukemaan ja riisumaan yksinkertaisimpia vaatekappaleita. Puheen kehitys on voimakasta, ja jo vuoden iässä lapsi ymmärtää huomattavasti toisten puheesta, vaikkei vielä tuotakaan sitä itse kovinkaan paljon. (Soisalo 2012, 112.) Lapsen empatian kehityksen tukeminen on tässäkin iässä todella tärkeää, ja lapsi oppii esimerkin ja kasvatuksen kautta, onko mielipahan aiheuttaminen toiselle kannattavaa vai ei. Jos lapsi ei saa kannustusta toisille mielipahaa aiheuttavasta käytöksestä ja tulee palkituksi muita ilahduttavasta käytöksestä, hänen kykynsä kokea myötätuntoa kehittyy ja jalostuu. Lapsi alkaa myös tässä iässä erottaa toisten tunteet omistaan ja oppia, että eri ihmiset saattavat tuntea samaan aikaan erilaisia tunteita. (Suomen Mielenterveysseura n.d.)

3-5 vuoden iässä lapsen sosiaalinen piiri laajenee, ja lapsi alkaa turvautua vanhempiensa lisäksi myös muihin tuttuihin aikuisiin, esimerkiksi isovanhempiin tai lastenhoitajiin. Lapsi alkaa leikkiä muiden lasten kanssa ja hänelle muodostuu ystävyys-suhteita ikätovereidensa kanssa. (Soisalo 2012, 114.)

5-7 -vuotias lapsi on hakenut keskeisen paikkansa perheen sisällä, ja perheen hoiva ja huolenpito on lapselle erittäin tärkeää. Hän kaipaa aikuisen tuomaa turvaa ja apua etenkin äärimmäisten tuntemusten ja tunnetilojen kanssa. Aikuisen hyväksyntä on lapselle erittäin tärkeää, ja tämän ikäinen on usein todella avulias ja haluaa olla ”hyödyksi” yhteisölleen. Lasten väliset ystävyys-suhteet kehittyvät ja voimistuvat, vaikka ystävät voivatkin vaihtua usein. Lapsi ymmärtää huumoria ja vitsailua, ja haluaa itsekin tuottaa vitsejä. Tärkeimmät elämäntaidot ja sosiaaliset asiat opitaan leikeissä, lapsen onkin saatava leikkiä paljon. (Soisalo 2012, 115.)

7-9 vuoden iässä lapsen sosiaaliset taidot kehittyvät edelleen. Ystävyys-suhteista tulee yhä tärkeämpiä, vaikka perhe on yhä lapselle ensisijainen. Ystävyys-suhteet perustuvat usein samoille mielenkiinnonkohteille, kaverit ovat samaa sukupuolta ja kavერი-piirit kohtuullisen pieniä. Ollessaan vuorovaikutuksessa muihin lapsiin kuvioihin voi myös tulla keskinäinen vertailu. Lapsi voi verrata itseään ja omaa osaamistaan muihin, mikä voi tuottaa hänelle kielteisen kokemuksen itsestään. Huumori on tärkeä osa ystävyys-suhteiden vuorovaikutusta. Tunteiden säätely kehittyä edelleen ja lapsella on halu käyttäytyä toivotulla tavalla: ymmärrys oikeasta ja väärästä. Lapselle voi tulla ennakoivia merkkejä murrosiästä, tämä tyyppillisempää lähinnä tytöillä. (Soisalo 2012, 116.)

9-12 -vuotiaana lapsi alkaa suuntautua yhä enemmän ystävyys-suhteisiin, vaikka perhe ja vanhemmat pysyvät yhä tärkeimpinä luottamuksen ja turvan lähteinä. Ystävien kanssa muodostetaan pareja tai pieniä ryhmiä, ja vuorovaikutus on tiivistä. Tytöt ja pojat pysyvät vielä usein omina ryhminään, mutta ryhmien kesken on usein vuorovaikutusta. Ystävät vaikuttavat suuresti lapsen identiteettiin ja kokemukseen itsestä. Heräilevä seksuaalisuus ja etenkin tytöillä usein jo tässä iässä alkava murrosikä saattaa tuntua lapsesta kiusalliselta, nololta, jännittävältä ja innostavaltakin. (Soisalo 2012, 118.)

Ikäkautena 12-18 lapsen elämässä tapahtuu paljon. Hänen kehonsa kehittyä aikuisen kehoksi, hän irtaantuu vanhemmistaan, ottaa etenevissä määrin vastuun omasta elämästään ja omista elämänvalinnoistaan, ja kokee ensimmäiset parisuhteensa. Oma identiteettiä rakennetaan yhä suhteessa muihin, omaan taustaan ja kulttuuriin. Puberteetin ollessa kiivaimmillaan ristiriidat etenkin perheenjäsenten kesken lisääntyvät ja lapsi vaatii yhä etenevissä määrin itsenäisyyttä ja autonomisuutta itseään koskevissa asioissa. Perhesuhteet muuttuvat usein enemmän vastavuoroiseen suuntaan, ja lapsi ottaa tai hänelle annetaan enemmän vastuuta perheen yhteisistä toimista, esimerkiksi kotitöistä. Nuoren arvot ja etiikka vakiintuvat ja nuori tekee valintoja oman moraalinsa pohjalta ja sitä kuunnellen. (Soisalo 2012, 119.)

2.2 Lapsen kehitystä haavoittavat tekijät

Ihmisen elämässä on monenlaisia tapahtumia ja sattumuksia, jotka voivat – etenkin pitkittyessään ja silloin, kun asianosaiset eivät saa tarvitsemaansa tukea ja apua – vahingoittaa kasvavan lapsen kehitystä ja aiheuttaa haittaa myöhemmin elämässä (Soisalo 2012, 120).

Haavoittavia tekijöitä voidaan jakaa karkeasti sisäisiin ja ulkoisiin tekijöihin. Sisäisiä tekijöitä ovat esimerkiksi ihmisen itsensä ominaisuudet tai persoonallisuuden piirteet, jotka altistavat negatiivisille kokemuksille tai luovat itsessään haasteita elämään. Esimerkiksi erilaiset sairaudet luokitellaan sisäisiin tekijöihin. Sairaudesta voi aiheutua ulkopuolisuuden tai erilaisuuden tunteita, hankaloittaa sosiaalista kanssakäymistä tai olla itsessään elämää hankaloittava oireinen. Itsetunnon haavoittuvuus ja liiallinen herkkyys, taipumus eristäytyneisyyteen ja vieraantumisen tunteet toisia ihmisiä kohtaan ovat myös sisäisiä tekijöitä, jotka voivat haavoittaa lapsen kehitystä terveeksi aikuiseksi. (Soisalo 2012, 121.)

Ulkoisia tekijöitä ovat taas nimensä mukaisesti yksilön ulkopuoliset tekijät, jotka vaikuttavat yksilön kehitykseen ja arkeen. Tällaisia ovat esimerkiksi lapsen perheeseen liittyvät tekijät, esimerkiksi perheessä tapahtuva runsas päihteidenkäyttö, mielenterveyden ongelmat, vanhempien työttömyys tai sen uhka, köyhyys, väkivaltaisuus ja hyväksikäyttö. Lapsen joutuminen perheestään eroon, vanhempien ero tai jonkun perheenjäsenen menetys ovat myös ulkoisia tekijöitä, jotka etenkin puutteellisesti huomioituina voivat haavoittaa lasta syvästi. Kiusaaminen ja syrjintä, tapahtuipa se missä tahansa, vaikuttaa myös syvästi lapsen kehitykseen, itsetuntoon ja selviämiseen. (Soisalo 2012, 121.)

Yhteiskunnalliset tekijät ja päätökset voivat vaikuttaa sekä ulkoisten että sisäisten tekijöiden haavoittavuuteen ja riskialttiuteen. Erilaiset helposti saatavissa olevat palvelut, tasaveroiset koulutusmahdollisuudet, mahdollisuus vaikuttaa omiin asioihin ja taloudelliset perusturvat luovat vakautta, turvaa ja tasoittavat haavoittavien tekijöiden vaikuttavuutta. Etenkin työllisyys ja työn saatavuus sekä erilaiset tukipalvelut tukevat lapsiperheiden taloudellista tilannetta, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia, mikä edistää lasten oloja ja turvallista kehitystä. Lainsäädäntö ja yleiset yhteiskunnalli-

set asenteet erilaisuutta, esimerkiksi fyysisiä tai psyykkisiä poikkeavuuksia kohtaan, vaikuttavat merkittävästi siihen, miten haavoittava tekijä lapsen sairaus hänen omalle kehitykselleen loppujen lopuksi on. (Soisalo 2012, 121.)

2.3 Lapsen ja nuoren kehitystä suojaavat tekijät

Lapsen ja nuoren perheissä on yleensä mahdollisista ongelmista ja haasteista huolimatta myös suojaavia tekijöitä. Nämä ovat positiivisia voimavaroja ja ihmissuhteita, jotka tuottavat lapselle turvaa, rutiineja, läheisyyttä ja hyviä, itsetuntoa kasvattavia kokemuksia. Nämä tekijät voivat olla niin lapsen tai nuoren yksilöllisiä, perheen sisäisiä kuin perheen ulkopuolisiakin voimavaroja. (Lasinen lapsuus www-sivut n.d.)

Lapsen yksilöllisiä suojaavia tekijöitä ovat esimerkiksi harrastukset, joista lapsi nauttii ja läheiset ystävyssuhteet. Suojaavia henkilökohtaisia, persoonallisuuteen liittyviä ominaisuuksia ovat esimerkiksi huumorintaju, hyvä ongelmanratkaisukyky, hyvät sosiaaliset taidot ja älykkyys. Harrastukset ja ystävät tuottavat positiivisia, minäkuva vahvistavia kokemuksia, ja hyvä ongelmanratkaisukyky ja luovuus auttavat luovimaan hankalissakin elämäntilanteissa ja tuottavat tietynlaista joustavuutta. Kaikki lapset ovat yksilöitä, ja jokainen käsittelee elämän vastoinkäymisiä ja haasteita eri tavoin. (Lasinen lapsuus www-sivut n.d.)

Perheen sisällä lapsen normaalia kehitystä voi turvata monen tavoin. Säännölliset arkirutiinit, hyvä tasapaino kannustuksen ja rohkaisun ja turvaavan kontrollin välillä tuottavat lapsen arkeen turvaa ja rauhoittavaa säännöllisyyttä. Perheenjäsenten keskinen avoimuus, kyky keskustella yhdessä, hellyyden-, kiintymyksen ja läheisyydenosoitukset tukevat lapsen kasvua ja kehittävät lapsen sosiaalisia taitoja sekä itsetuntoa. Väkivalta tai sen uhka eivät kuulu lapsen arkeen. (Lasinen lapsuus www-sivut n.d.)

Myös kodin ulkopuolinen kasvuympäristö voi olla merkittävässä roolissa lapsen kehityksen suojaamisessa. Turvalliset, luotettavat aikuiset esimerkiksi koulussa ja harrastuksissa ovat merkittävässä roolissa etenkin silloin, jos lapsen omien vanhempien

vuorovaikutuksessa lapseen on haasteita. Aikuiset lapsen lähiympäristössä, vaikka naapurustossa tai suvussa voivat toiminnallaan olla lapselle roolimalleina ja tukena arjen haasteissa. (Lasinen lapsuus n.d.)

3 LAPSIPERHE

Lapsiperhe on perhe, jonka jäsenistä vähintään yksi on alle 18-vuotias, kotona asuva henkilö (Tilastokeskuksen www-sivut 2019).

3.1 Lapsiperheiden hyvinvointi Suomessa

Kansainvälisessä vertailussa suomalaiset lapset pärjäävät terveydentilan ja hyvinvoinnin suhteen erittäin hyvin. Jokaisen sukupolven terveydentila ja elinajanodote on edellistä parempi ja pidempi, ja riski kuolla lapsuusaikana on maailman matalampia. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014, 150.) Esimerkiksi keskosten kehittynyt hoito on johtanut siihen, että jopa 89% syntyneistä pikkukeskosista jäi henkiin vuonna 2015 (Björkstén & Martti 2016).

Lapsiperheiden vanhemmat ovat terveempiä ja heidän elintapansa ovat parempia kuin samanikäisten, lapsettomien aikuisten. Vanhemmat, joiden kotona asui alaikäisiä lapsia, kokivat vähemmän psyykkistä kuormittuneisuutta ja arvioivat henkilökohtaisen terveydentilansa hyväksi useammin kuin lapsettomat tai vanhemmat, joiden luona ei enää asunut alaikäisiä lapsia. Kuitenkin yksinhuoltajat kokivat enemmän psyykkistä kuormittuneisuutta ja arvioivat terveydentilansa keskimääräistä heikommaksi muuta väestöä useammin. Kaikkein parhaimmaksi terveytensä kokivat avio- tai avoliitossa elävät lapsiperheiden vanhemmat. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014, 155.)

Tuloerojen kasvu näkyy kuitenkin myös lapsiperheissä, ja lapsiperheiden väliset tuloerot ja siitä johtuva eriarvoistuminen on viime vuosina valitettavasti lisääntynyt. Lapsiperheiden pienituloisuus ja suoranainen lapsiperheköyhyys on myös lisääntymään päin, nämä kasaantuvat etenkin yksinhuoltaja- sekä vähintään kolmen lapsen perheisiin. Perheen sosioekonominen asema heijastelee jo aivan pientenkin lasten terveyteen jonkin verran, mutta lasten varttuessa erot kasvavat voimakkaasti. Lasten ja nuorten sosioekonomisesta asemasta johtuvat terveyserot ovat joissakin tutkimuksissa jopa suurempia kuin aikuisväestön kesken, mikä huolestuttaa asiantuntijoita. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014, 151.)

Etenkin äidin sosioekonominen asema vaikuttaa suuresti lapsen hyvinvointiin ja terveyteen. Ne lapset, joiden äidillä on korkea sosioekonominen asema, ovat useimmiten normaalipainoisia, liikkuvat enemmän ja syövät terveellisemmin, kuin matalamman sosioekonomisen aseman äitien lapset. Elämäntapojen vaikutus lapsen kasvuun ja kehitykseen on suuri, ja lapsuudessa opitut elintavat kantavat usein pitkälle aikuisikään saakka. Kuitenkin lasten kokeman väsymyksen ja uupumusoireilun kohdalla havaittiin, ettei äidin sosioekonomisella asemalla ollut merkitystä näiden oireiden esiintyvyyteen. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014, 162.)

Aikuisväestössä liki joka viides on ylipainoinen. Alle kouluikäisistä lapsista joka kymmenes on ylipainoinen, mutta kouluikäisten kohdalla ylipainon esiintyvyys on pompannut jo joka viidenteen. Ylipaino on kytköksissä moniin erilaisiin terveyttä ja hyvinvointia uhkaaviin sairauksiin, ja näitä sairauksia esiintyy ylipainon lisääntymisen johdosta yhä nuoremmilla. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014, 162.)

Lasten liikkuvaisuus ja liikunnan harrastaminen vähenee voimakkaasti iän myötä. Alle kouluikäisistä lapsista yhdeksän kymmenestä liikkuu liikuntasuosituksen mukaisesti vähintään kaksi tuntia päivässä. Kuitenkin jo viidesluokkalaisissa aktiivisten osuus on pudonnut niin, että joka viides tyttö ja joka kolmas poika harrastaa tunnin liikuntaa joka päivä. Kahdeksaluokkalaisten kohdalla tunnin liikuntaa päivittäin harrastaa enää noin 15 prosenttia. Alle kouluikäisten liikkuvaisuuden kohdalla vanhempien liikunnallisuudella tai sosioekonomisella asemalla ei ollut merkitystä, mutta yläkouluikäen tultaessa lasten liikunnallisuuden havaittiin olevan kytköksissä vanhempien liikunnan harrastamiseen. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014, 163.)

Lapsiperheiden vanhempien alkoholinkäyttö ja tupakointi on harvinaisempaa kuin muulla väestöllä, mutta kuitenkin joka neljännessä lapsiperheessä lapset joutuvat kasvamaan liiallisen alkoholinkäytön keskellä, ja joka seitsemässä perheessä tupakoidaan säännöllisesti. Vanhempien runsas alkoholinkäyttö on selkeä riskitekijä lapsen tasapainoiselle kasvulle ja kehitykselle, ja voi haitata lapsen elämää pitkälle aikuisuuteen. Vanhempien humalahakuinen juominen haittaa normaalin, tasapainoisen kiintymyssuhteen syntymistä lapseen, aiheuttaa lapselle turvattomuutta ja epätasapainosuutta arkeen ja haittaa perusturvallisuuden tunteen kehittymistä. Runsas alkoholinkäyttö haittaa vakavasti hoivaa ja huolenpitoa, jota lapsi kaipaa ja tarvitsee runsaasti. Vanhempien runsas alkoholinkäyttö ja tupakointi altistaa lapsia samoille elämänvalinnoille, ja tupakointi ja humalakokeilut ovatkin yleisempiä juovien ja polttavien vanhempien lapsilla kuin niillä lapsilla, joiden vanhemmat eivät käytä päihteitä. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014, 164.)

Suomessa on tehty runsaasti töitä lapsiperheiden sosioekonomisesta asemasta ja asuinpaikasta johtuvien terveyserojen kaventamiseen. Esimerkiksi neuvolajärjestelmä tavoittaa hyvin suomalaiset lapsiperheet varallisuuteen ja asuinpaikkaan katsomatta, ja esimerkiksi rokotuskattavuus on kohtuullisen tasaista kaikissa yhteiskuntaluokissa. Kuitenkin lapsiperheiden varallisuuserot ovat kasvussa, ja suoranainen lapsiperheköyhyys uhkaa yhden vanhemman perheitä sekä perheitä, joissa on kolme tai useampi lapsi. Köyhyys altistaa lapsen ja nuoren monille terveyden -ja hyvinvoinnin riskeille, alkaen epäterveestä ravitsemuksesta runsaampaan päihteiden käyttöön ja suurempaan syrjäytymisen riskiin. Lapsiperheiden kanssa työskentelevien olisi tärkeää tunnistaa näitä riskejä ja eroavaisuuksia, ja olla tietoisia tukitoimista, jolla voidaan ennaltaehkäistä ja korjata lapsiperheiden terveyseroja. Yhteiskunnallisella tasolla olisi tärkeää huomioida nämä kasvavat terveyserot riskinä, johon mahdollista vaikuttaa ja joiden aiheuttamia vahinkoja voidaan ehkäistä ennalta. Erilaiset lapsiperheille suunnatut, matalan kynnyksen tukitoimet ja palvelut voisivat olla merkittävässä roolissa terveyserojen kaventamisessa ja lasten aseman parantamisessa ja turvaamisessa. Kunnissa voisi olla mahdollista tukea lasten harrastustoimintaa ja liikunnan harjoittamista, lapsiperheiden kotipalvelua ja eri ammattiryhmien välistä yhteistyötä lapsiperheiden asioiden hoitamisessa. Merkittävää lapsiperheiden arjen sujuvuuden

kannalta ovat etenkin hyvin toimivat päiväkotij- ja iltapäiväkerhopalvelut. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014, 165.)

3.2 Lapsiperheiden arki 2010-luvulla

Suomalaiset vanhemmat käyvät ahkerasti töissä, ja ovat kiinteästi työelämässä. Isät ja äidit ovat itseasiassa työllistettyjä lapsettomia useammin. Suomalaisten äitien ja isien työssäkäynnissä ei ole juurikaan eroa, toisin kuin monissa muissa Euroopan maissa, joissa äiti jää lasten synnyttyä usein kotiin. Suurin osa suomalaisista äideistä tekee kokoaikatyötä. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014, 26.)

Äitien työuraan tulee useimmiten tauko äitiyslomista ja perhevapaista. Suomessa äidit pitävät suurimman osan perhevapaista, ja hoitavat useimmiten lasta kotona isää pidempään. Isien isyysloman pito on ollut myös viime vuosina nousussa, mutta isyysloma on yhä huomattavasti äitiyslomaa lyhyempi. Viime vuosina onkin keskusteltu, olisiko perhevapaata tarve uudistaa. (Keränen 2019.)

Perheelliset tekevät ylitöitä, pitkiä viikkoja ja viikonlopputöitä vähintään yhtä usein kuin lapsettomat työntekijät. Ilta- ja yötyöt sekä viikonloppuun sijoittuvat työt ovat perheellisille hankalia ja tuovat haasteita arkeen, etenkin mitä pienempiä lapset ovat. Kuitenkaan vanhempien työssäkäynti edellä mainittuina aikoina ei juurikaan vaihtelee eri-ikäisten lasten vanhempien kesken, vaan pysyy suunnilleen samana. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014, 33.)

Niin sanottu tietotyö on nykypäivänä lisääntynyt, ja työn ja arjen raja on hämärtynyt. Kun ennen työaika tehtaalla oli kahdeksasta neljään ja työt jäivät taakse kellokortin leimauksella, nykyisin erilaiset sähköiset kanavat tavoittavat työntekijän vapaa-ajalla, mikä koskee myös vanhempia. Jos työt valuvat työpaikalta kotiin, voi se olla pois perheen kansa vietetystä ajasta. (Rönkä, Malinen & Lämsä 2009, 127.)

Lapsiperheiden arki on 2010-luvulle tultaessa tasa-arvoistunut, ja kotityöt jaetaan yhä useammin äidin ja isän kesken. Kodinkoneet, esimerkiksi astianpesukone ja mikro, ovat yleisesti vähentäneet kotitöihin käytettävää aikaa, ja vapauttaneet aikaa muuhun käyttöön. Kuitenkin äidit tekevät yhä suurimman osan kodinhoitoon liittyvistä töistä, sekä käyttävät lastenhoitoon enemmän aikaa. Suomalainen mies käyttää kodinhoitoon keskimäärin kaksi tuntia päivässä, nainen taas yli kolme tuntia. Kuitenkin miehet huolehtivat useammin kotiin liittyvistä korjaus- ja huoltotöistä. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014, 138.)

Perheiden rakenne on koko 2000-luvun monipuolistunut ja perinteisten, avioliitossa elävien vanhempien ja heidän biologisten lastensa muodostamat ydinperheet ovat jatkuvasti vähentyneet. Tähän liittyy paitsi avoliiton muodostuminen yleisesti hyväksyttäväksi parisuhteen muodoksi, myös avio- ja avoerojen lisääntyminen ja yleistyminen. Ydinperheen rinnalle ovatkin nousseet uusperheet ja yhden huoltajan perheet. (Väänänen 2013, 60.)

Avio- ja avoerojen lisääntynyt määrä on johtanut uusperheiden ja yksinhuoltajaperheiden määrän kasvuun. Yksinhuoltajaperheessä on nimensä mukaisesti vain yksi pääasiallinen huoltaja. Uusperhe muodostuu perheestä, jossa parisuhteen toisella osapuolella tai molemmilla on lapsia edellisestä parisuhteestaan. Uusperheen sisälle voi myös muodostua ydinperhe, jos perheen vanhemmat saavat keskenään yhteisen lapsen. Yhteishuoltajuustilanteissa lapsi voi siis kuulua vaikka useampaan uusperheeseen samaan aikaan tai uusperheet voivat myös vaihtua lapsen elämän aikana vanhemman erotessa uudelleen. (Väänänen 2013, 60.)

Perherakenne ei itsessään kerro lapsen tai perheen hyvinvoinnista mitään, mutta on todistettu, että perheessä tapahtuvat oleelliset muutokset ja epätasapainoinen tilanne ovat lapselle stressaavia ja esimerkiksi vanhempien erolla voi olla hyvin kauaskantoisia vaikutuksia lapsen myöhempään elämään. Tärkeintä on vanhempien suhtautuminen toisiinsa – vanhempien ristiriitojen on todistettu aiheuttavan lapsissa hyvin negatiivisia tunne-elämyksiä. Vaikka avioero on aikuisten kohdalla arkipäiväistynyt eikä aikaisempaa voimakasta sosiaalista leimaa enää synny, on se lapsille aina iso muutos ja heidän huomioimisensa eroprosessin aikana on tärkeää. (Väänänen 2013, 60.)

4 OPETUS JA OHJAAMINEN

4.1 Opetus ja ohjaaminen

Opettaminen ja opetus ovat olleet suomalaisen koulujärjestelmän keskeisiä, ehkä jopa keskeisimmät käsitteet monien vuosien ja vuosikymmenten ajan. Painopiste on tällöin ollut, jos ei kokonaan niin ainakin suurimmalta osin tiedon yksipuolisessa siirtämisessä oppineelta opettajalta vähemmän tietävälle oppijalle. (Verkkotutor n.d.)

Viime vuosina on kuitenkin alettu korostaa opetustapahtumaa vuorovaikutuksellisenä ketjuna, jossa oppijan työskentely ja itse oppimistapahtuma ovat yhtä merkityksellisiä kuin opettajan suorittama työskentely. Suomen koulutusjärjestelmä onkin alkanut siirtyä opetuspainotteisesta oppimispainotteiseksi, jossa oppimisprosessi on yhtä merkittävässä osassa kuin opettaminen. (Verkkotutor n.d.)

Tämän arvo- ja prosessimuutoksen myötä onkin alettu puhua oppimisen ohjaamisesta, jossa opettava osapuoli valvoo ja ohjaa oppijan oppimista ja tukee prosessia omalla työllään vuorovaikutuksellisessa ja tasa-arvoisessa suhteessa. Oppimisen ohjaaminen ei kuitenkaan ole syrjäyttämässä opettamisen käsitettä kokonaan, vaan toimii sen rinnalla eri oppimistilanteissa. (Verkkotutor n.d.)

Nykyisin oppijaa kannustetaan aktiivisuuteen ja itseohjautuvuuteen, mutta oppimisen ohjaamisen tarkoitus ei ole jättää oppijaa työskentelemään yksin ilman ohjausta tai opastusta. Niin kuin opetuksellakin, myös oppimisen ohjaamisella tulee olla tavoitteita. Esimerkiksi tavoitteena voi olla auttaa oppijaa kehittämään omaa oppimisprosessiaan, tai auttaa oppijaa hankkimaan ja käyttämään erilaisia oppimisen taitoja. (Verkkotutor n.d.)

Yleensä oppija kaipaa eniten tukea, ohjausta ja avustamista oppimisprosessin alkuvaiheessa, kun kaikki on vielä uutta. Ympäristö saattaa olla vieras ja oppimisen aloittaminen tuntua hankalalta. Ohjauksen tarve myös muuttuu oppimisprosessin edetessä: alussa oppijan kysymykset ovat usein hyvin konkreettisia, esimerkiksi mistä mitään löytyy ja mitä minun täytyy nyt tehdä. Oppimisen kehittyessä kysymyksistä

tulee usein syvempiä ja monimutkaisempia, esimerkiksi miksi tämä asia tehdään juuri näin ja miten jokin asia on mahdollista. (Verkkotutor n.d.)

Ohjauksella pyritään turvaamaan oppijan oppimisprosessi ja turvaamaan hänelle hyvä, oppimista tukeva ympäristö. Ohjaus on oppimisympäristöissä jatkuvaa, vuorovaikutuksellista ja tavoitteellista toimintaa. (Opetushallitus, n.d.)

4.2 Simulaatio-opetus

Simulaatio-opetus on opetusmenetelmä, jossa simuloidaan oppimistilanne reaalielämää vastaavaksi ja joka palvelee opiskelijoiden oppimistavoitteita. Simulaatio-opetuksessa harjoitellaan työelämässä vaadittavia taitoja ja tilanteita turvallisessa oppimisympäristössä. Simulaatio-opetuksen prosessissa tärkeinä näyttäytyvät ryhmässä käytävät rakentavat keskustelut oppimistapahtuman aikana ja oman osaamisen ja oppimisen reflektointi. Simulaatio-opetuksessa tulee olla selkeät oppimistavoitteet, jolloin se palvelee oppijan oppimista parhaalla mahdollisella tavalla. (Seppänen & Flöjt 2012.)

5 LAPSET PUHEEKSI -MENETELMÄ

Lapset puheeksi on yksi Toimiva lapsi & perhe -työn menetelmistä. Toimiva lapsi & perhe -työn toimintapakettin avulla on tarkoitus kehittää ja tutkia lasten ja nuorten kehitystä ja kasvua tukevia käytänteitä laaja-alaisesti ja moniammatillisessa ympäristössä. Tärkeimpänä päämääränä on lapsen arjen sujuvuuden tukeminen, etenkin silloin kun arjessa on jotain vakavia haasteita, esimerkiksi perheenjäsenen sairastuminen tai alkoholin liikakäyttöä. Toimiva lapsi & perhe tekee yhteistyötä kuntien kanssa, ja toimintatapoja on tarkoitus juurruttaa niin terveys- kuin sosiaalitoimen kuin sivistyspalveluihinkin. (Suomen Mielenterveysseuran www-sivut 2016.)

5.1 Lapset puheeksi -keskustelu

Lapset puheeksi -keskustelussa ammattihenkilö, esimerkiksi neuvolan terveydenhoitaja, keskustelee lapsen huoltajan tai koko perheen kanssa lapsen elämäntilanteesta. Lapsi/lapset voivat olla keskustelussa mukana riippuen heidän ikätasostaan ja yleisestä elämäntilanteesta. Keskustelussa käydään läpi lapsen kehitystä haavoittavia ja niiltä suojaavia tekijöitä. Keskustelun tarkoituksena on painottaa juuri positiivisiin ja lapsen kehitystä suojaaviin tekijöihin ja asioihin, jotka ovat lapsen elämässä hyvää ja miten näitä positiivisia asioita voisi lapsen elämässä tukea. Lapset puheeksi -keskustelua käytetään eniten niiden lapsiperheiden kanssa, joilla on elämässään joku selkeästi haavoittava tekijä, mutta keskustelua käytetään ja sitä tulisi tarjota myös ns. tavallisessa elämäntilanteissa oleville perheille, joilla ei ole mitään varsinaisia haasteita elämässä. Tyypillisesti Lapset puheeksi -keskusteluja järjestetään kerran-kaksi. Jos perhe vielä tämän jälkeen kokee tarvitsevansa laaja-alaisempaa apua ja tukea, voidaan järjestää Lapset puheeksi -neuvonpito. (Suomen Mielenterveysseuran www-sivut 2016.)

Lapset puheeksi -keskustelun keskeisimpinä tavoitteina on tukea lapsen tervettä kasvua ja kehitystä, jotta hän saa mahdollisuuden kehittyä tasapainoiseksi, itsenäiseksi aikuiseksi. Tavoitteena on tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään, auttaa vanhempia tunnistamaan lapsensa vahvuuksia, hänen elämänsä suojaavia tekijöitä ja mahdollisia kehittämisen kohteita ja jopa mahdollisia riskitekijöitä. Tavoitteena on vastata vanhempien mahdollisiin kysymyksiin ja huolenaiheisiin, vaikkei mitään tavallisuudesta poikkeavaa ilmenisikään. (Suomen Mielenterveysseuran www-sivut 2016.)

Keskustelun tavoitteena on myös arvioida mahdollisten lisäpalvelujen, tuen tai lastensuojelun tarvetta. Lisätuet ja palvelut voivat olla esimerkiksi kouluterveydenhuollon, lastenneuvolan tai kolmannen sektorin piiristä. Näistä annetaan vanhemmille tietoa, kerrotaan, mitä lisäpalvelut voivat tarjota ja mitä niiden hakeminen tarkoittaa, sekä ohjataan perhe palvelujen äärelle. Perheillä on usein virheellisiä, jopa vääriä käsityksiä lapsiperheiden lisäpalveluista, ja onkin tärkeää oikaista lempeästi näitä käsityksiä. Perheiden lisäpalvelujen käyttö ei ole missään tapauksessa kummallista tai

edes harvinaista, noin puolet perheistä käyttää jossain vaiheessa elämää jotain perheille suunnattua tukipalvelua. (Lapset puheeksi -keskustelu lokikirja 2018.)

Keskustelun tavoitteena on arvioida myös lastensuojelun tarvetta. Lastensuojelutoimenpiteet voivat olla esimerkiksi erilaisia sosiaalipalveluiden perhetukimuotoja tai toimeentulotuen haun ohjausta. (Lapset puheeksi -keskustelu lokikirja 2018.)

Tässä opinnäytetyön projektissa käsitellään vain Lapset puheeksi -keskustelua tilaajatahon toiveen mukaisesti.

5.2 Lapset puheeksi -neuvonpito

Lapset puheeksi -neuvonpitoon osallistuu perheen tai lapsen huoltajan/huoltajien lisäksi useita tahoja, esimerkiksi henkilöitä perheen lähipiiristä, julkisen sektorin ammattihenkilöitä ja tahoja kolmannelta sektorilta. Keskustelun tavoitteena on kartoittaa konkreettisesti ja laaja-alaisesti erilaisia tukitoimia, jotka tukisivat lasta ja perhettä juuri kyseisessä elämäntilanteessa ja auttaisivat suojaamaan lapsen turvallisen kehityksen. (Suomen Mielenterveysseuran www-sivut 2016.)

Ennen neuvonpitoa on syytä käydä vanhempien kanssa läpi, mitä neuvonpidossa tapahtuu, keitä sinne tulee ja mistä siellä keskustellaan. Vanhemmista saattaa tuntua kiusalliselta ajatus, että heidän perheensä henkilökohtaisia asioita kerrotaan suurelle ihmisjoukolle, tällöin on tärkeää selventää, että huoltajat itse päättävät, mitä teemoja ja asioita neuvonpidossa käydään läpi. On kuitenkin tärkeä muistuttaa, että lapsen hyvinvoinnille oleelliset asiat tulisivat kaikki esille ja käsitellyksi neuvonpidossa, eikä mitään oleellista tältä osa-alueelta jätettäisi pois. Jos lapsi tulee keskusteluun mukaan, hänenkin kanssaan on tärkeää käydä etukäteen läpi, mitä neuvonpidossa tapahtuu ja miksi siellä ollaan. (Lapset puheeksi -lokikirja 2018.)

Neuvonpidossa voi esimerkiksi olla läsnä lapsen opettaja, kouluterveydenhoitaja, koulukuraattori, lapsen isovanhemmat, kummit tai perheystävät. Neuvonpidon tavoitteena on aktivoida tätä perheen turvaverkkoa toimimaan lapsen ja perheen hyväksi ja tukemaan heitä tavalla, joka kyseiselle henkilölle sopii. Esimerkiksi ammat-

tihenkilöt antavat erilaista tukea ja tietoa, kuin yksityishenkilöt. (Lapset puheeksi lo-
kikirja 2018.)

6 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET JA PROJEKTIT

6.1 Kirjallisuuskatsaus taulukon muodossa

Työtä varten tehtiin kirjallisuushaku (Taulukko 1). lapset puheeksi-menetelmästä ja puheeksiottamisen välineistä eri tietokannoista. Kriteereinä kaikissa tietokannoissa oli, että työn tuli olla korkeintaan kymmenen vuotta vanha kirja, väitöskirja, opas, alkuperäistutkimus tai katsausartikkeli. Kieleksi hyväksyttiin suomi tai englanti. Kirjallisuushaun tulokset löytyvät liitteenä. (Liite 1.)

Taulukko 1. Kirjallisuushaku

Tietokanta	Hakusanat ja hakutyypit	Tulokset	Hyväksytyt
Finna	lapset puheeksi	77	2
Medic	lapset puheeksi	185	2
Pubmed	children AND family AND prevention	179	1

6.2 Aikaisemmat tutkimukset ja projektit

Tutkittaessa kasvatuskumppanuuden merkityksiä varhaiskasvatuksen piirissä todettiin, että varhaiskasvatuksen työntekijät, esimerkiksi lastentarhaopettajat ja lastenhoitajat, luovat hyvin monipuolisia ja erilaisia puhetapoja rakentaessaan kasvatuksellista suhdetta lapsiin. Lapset kokevat suhteen kasvattajaansa voimakkaasti, ja suhde tulee esille lapsen tavatessa tutun päiväkodin työntekijän myös päiväkodin ulkopuolella, esimerkiksi kaupassa. Tutkimuksessa todettiin, että kasvatuskumppanuus eroaa muis-

ta lasten arjen suhteista, esimerkiksi vertais- ja kaverisuhteista merkittävästi. Tutkimusmenetelmänä käytettiin diskurssianalyysia. (Kekkonen 2012.)

Taking up one's worries: a handbook on early dialogues -kirjassa tekijät esittelevät varhaisen puuttumisen metodin, jossa työntekijät ja ammattilaiset ottavat puheeksi huolensa lapsesta tämän vanhempien/huoltajien kanssa. Menetelmän kohderyhmää ovat kaikki lapsiperheiden kanssa työskentelevät ammattilaiset. Menetelmän tarkoituksena on tuoda lapsi ja hänen vanhempansa ratkaisijan rooliin, eikä heitä kohdella ongelman tai haasteen aiheuttajina. Menetelmässä avun antajina ovat vanhemmat, joiden tehtävänä on vähentää työntekijän huolta lapsesta. (Eriksson & Arnkil 2009.)

Viidesluokkalaisten laajoista terveystarkastuksista tutkittiin asiakirja-analyysia käyttäen työntekijöiden kykyä ja ammattitaitoa tunnistaa ja hyödyntää viidesluokkalaisten lasten perheiden voimavaroja. Tarkoituksena oli myös kuvata näitä perheiden voimavaroja. Tutkimuksessa todettiin, että eri terveystarkastusten ammattilaiset kyllä tunnistivat perheiden voimavaroiksi luokiteltavia tekijöitä, mutta kirjaus näistä asioista oli niukkaa. Todettiin myös, että viidesluokkalaisten laajoissa terveystarkastuksissa pääpaino oli selkeästi fyysisessä terveydessä ja siihen liittyvissä tekijöissä psyykkisten tekijöiden jäädessä enemmän taka-alalle. (Palokangas 2016.)

Tuoreessa lastenneuvoloihin suunnatussa tutkimuksessa tutkittiin perheiden voimavaroja ja tuen tarpeita puolitoistavuotiaan lasten laajoissa terveystarkastuksissa. Tutkimuksessa käytettiin aineistona lastenneuvoloiden terveydenhoitajien sähköisiä kirjauksia näistä tarkastuksista. Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata näitä tarkastuksia ja niiden keskeisiä sisältöjä. Tutkimuksessa havaittiin, ettei voimavaroja otettu läheskään tasapuolisesti puheeksi perheiden kanssa, voimavaroihin liittyviä kirjauksia löytyi noin puolelta perheistä. Tutkimuksessa todettiin, että kirjauskäytäntöjen yhtenäistämiseksi on edelleen kova tilaus ja se olisi tärkeää, jotta perheiden tuen tarpeiden kartoitus helpottuisi ja moniammatillinen yhteistyö toteutuisi paremmin. (Tammekas, Haaranen, Pietilä & Hägman-Laitila 2018.)

USA:ssa on tehty tutkimus, jossa tutkittiin ensimmäistä lastaan odottaville pariskunnille suunnattua lyhytaikaista tuen mallia. Tuki oli suunnattu erityisesti perheille, joissa oli joitakin riskejä lapsen tasapainoiselle kasvulle ja kehitykselle, esimerkiksi

päihdeongelmia. Tutkimuksessa todettiin, että tuen piirissä olleet pariskunnat pärjäsivät myöhemmin lapsen kanssa paremmin kuin verrokkiryhmän vanhemmat, jotka eivät olleet saaneet tukea. (Feinberg, Jones, Hostetler, Roettger, Paul & Ehrenthal 2016.)

7 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa opetusvideo Satakunnan ammattikorkeakoulun simulaatio-opetuksen tueksi Lapset puheeksi –keskustelusta.

Tavoitteena on

1. kehittää mielenterveys- ja päihdetyön simulaatio-opetusta opetusvideon avulla,
2. tuottaa selkeää ja ajantasaista tietoa Lapset puheeksi –keskustelusta,
3. tuottaa apuväline oppimiseen,
4. levittää tietoa menetelmästä.

8 OPETUSVIDEO -PROJEKTI

8.1 Projektityö menetelmänä

Projekti on työmenetelmä, jolle luonteenomaista ovat määräaikaisuus, selkeä tavoitteellisuus ja se koostuu usein pienemmistä välitavoitteista. Projekti voi olla hyvinkin lyhytaikainen tai se voi kestää jopa vuosia. Projektityötä voi suorittaa yksin tai ryhmässä. Usein projekteissa on tavoitteena luoda jotain uutta ja innovatiivista, esimerkiksi uusi työmenetelmä, tutkimus jostain aiheesta tai tuottaa uutta tietoa jostain aiheesta. Projektityöskentelyä harjoitetaan nykyisin monilla eri aloilla, ja eri ammattialoilla saattaa olla omia ominaisia tapojaan toteuttaa projekteja tai jotkin tietyt projektin aiheet tai tyypit ovat juuri tietyille ammattialalle ominaisia. (Luonsinen 2017.)

Projektityöskentelyyn on luotu monia erilaisia menetelmiä ja kaavoja, joita voi soveltaa projektiin sen tarpeiden ja toteuttamistavan mukaan. Jotkin menetelmät soveltuvat tiettyihin projektitöihin paremmin kuin toiset. Erilaisissa menetelmissä toistuvat usein samat teemat ja lähestymistapansa. Projektimenetelmän valintaan vaikuttavat monen muun tekijän ohella projektiin käytettävissä oleva aika, resurssit, projektin tavoitteet ja aihe. (Pulkkanen n.d.)

8.2 Projektisuunnitelma

Ensimmäisen projektisuunnitelman mukaan projekti suunniteltiin toteutettavaksi siten, että teoriaosuus olisi kirjoitettu joulukuuhun 2017 mennessä, ja opetusvideo kuvattaisiin keväällä 2018 niin, että koko projekti olisi valmistunut kesäkuuhun 2018 mennessä.

Henkilökohtaisista syistä projektin toteuttaminen kuitenkin venyi, ja projektisuunnitelmaa tuli uudistaa. Uusi suunnitelma ja opinnäytetyösopimus (Liite 2.) luotiin tammikuussa 2019. Sen mukaan siihen mennessä kirjoitettu teoriatieto tarkistettaisiin ja täydennettäisiin toukokuuhun 2019 mennessä, ja opetusvideota alettaisiin kuvaamaan samaan aikaan niin, että koko projekti valmistuisi toukokuun loppuun 2019 mennessä.

8.3 Projektin toteutus

Projektin toteutus alkoi elokuussa 2017 opinnäytetyön aiheen valinnalla. Aiheeksi valikoitui opetusvideon tekeminen Lapset puheeksi -keskustelusta simulaatio-opetuksen tueksi Satakunnan ammattikorkeakoululle. Projektin työstäminen aloitettiin luomalla työlle teoriasta vankka pohja, ja erilaisia tiedonhakukanavia ja lähteitä haettiin runsaasti maaliskuun-toukokuun 2018 aikana. Projektin teoriapohjaa luotiin tänä aikana, ja tutustuttiin projektityöhön menetelmän.

Projektin eteneminen jäi tauolle kesäkuu 2018 – tammikuu 2019 väliseksi ajaksi. Tammikuussa 2018 alettiin luoda käsikirjoitusta itse opetusvideolle, ja hankkimaan yhteistyökumppaneita videon kuvaamista ja toteuttamista varten. Myös teorian tietoa haettiin lisää ja jo aikaisemmin hankittua tietoa muokattiin. Tänä aikana otettiin myös yhteyttä projektin tilaajatahoon, jolta kysyttiin kirjallisesti toiveita opetusvideon suhteen ja keskusteltiin projektin toteutuksesta. Huhtikuussa 2019 otettiin yhteyttä projektin yhteyshenkilöön, ja sovittiin molemmille sopiva ajankohta keskustelulle. Tapaamisessa yhteyshenkilö antoi erilaisia parannus- ja korjausehdotuksia siihen mennessä valmistuneelle projektille, ja sovittiin yhdessä projektin jatkosta. Sovittiin, että projekti tulisi päätökseensä toukokuun loppuun 2019 mennessä.

Toukokuun alussa 2019 saatiin lopullinen yhteistyökumppani opetusvideon tekemiseen, ja sovittiin kummallekin sopiva aikataulu videon tuottamiseen. Myös videon käsikirjoitus muokattiin lopulliseen muotoonsa. Tämä käsikirjoitus toimitettiin tilaajataholle, joka ehdotti siihen muutamia korjauksia. Hän toivoi teoriaosuuteen lisäselvennystä käytetystä Lapset puheeksi -keskustelun pohjasta ja että videolla esiintynyt haastattelija huomioisi selkeämmin keskustelussa esiin nousevat lasta suojaavat tekijät.

Opetusvideo kuvattiin kirjoittajan itse hankkiman yhteistyökumppanin työvälineillä, eikä kuvaamisesta muodostunut kustannuksia. Video kuvattiin yksityisasunnossa asunnon haltijan luvalla ja suostumuksella.

Itse opetusvideo koostuu lyhyestä, tekstimuodossa esitetystä teoriaosuudesta, jossa esitellään Lapset puheeksi -keskustelu ja määritellään suojaavat sekä haavoittavat tekijät. Lisäksi kerrotaan käytetty Lapset puheeksi -keskustelun pohja, joka videossa on alakouluikäisien kanssa työskentelyyn suunnattu. Teorian jälkeen videossa esitellään lyhyt, fiktiivinen keskustelu koulun terveydenhoitajan ja Ville-pojan isän välillä. Villen suojaaviksi tekijöiksi nousevat hyvät suhteet vanhempiin ja sisaruksiin, laaja ystäväpiiri ja hyvä perheen ja koulun välinen yhteistyö. Mahdolliseksi haavoittavaksi tekijäksi keskustelun aikana nousee Villen adoptiotaustansa vuoksi kokema rasismi ja erilaisuuden tunteet.

8.4 Projektin arviointi

Projektin toteutusta arvioitiin jatkuvasti pääosin itsearvionnilla refleктоimalla. Projektin yhteyshenkilö tuki ja arvioi projektin sujuvuutta ja toteutumista seminaareissa ja yksityisesti sovituilla tapaamiskerroilla, niin suullisesti kuin kirjallisestikin.

8.4.1 Projektin tavoitteiden saavuttaminen

Projektin toteutumista ja sujuvuutta arvioitiin projektin kaikissa vaiheissa pääosin itsearvoimalla. Myös projektin yhteyshenkilö antoi työstä rakentavaa ja kehittävää palautetta seminaareissa ja eri tapaamiskerroilla.

Projektin tarkoituksena oli tuottaa opetusvideo Satakunnan ammattikorkeakoululle simulaatio-opetuksen tueksi.

Ensimmäisenä tavoitteena oli opetusvideon avulla kehittää mielenterveys- ja päihde-työn simulaatio-opetusta. Tässä tavoitteessa onnistuttiin. Opetusvideo saatiin valmiiksi, se vastasi tavoitteita ja tilaajatahon toiveita ja oli teknisesti oikein toteutettu. Ainoastaan uudelleenmuokkautunut aikataulu häytti tämän tavoitteen täydellistä toteutumista, sillä opetusvideo valmistui aikaisemmasta suunnitelmasta poiketen vuoden myöhässä.

Projektin toisena tavoitteena oli tuottaa selkeää ja ajantasaista tietoa Lapset puheeksi -keskustelusta. Tämä tavoite täytti myös. Videossa esitetty tieto on oikeaksi todettua, näyttöön perustuvaa ja ajantasaista. Video ei ole liian pitkä ja rönsyilevä, vaan siinä esitellään menetelmästä teoriassa pääkohdat ja tärkeimmät suuntalinjat, jonka jälkeen käydään läpi lyhyt, näytelty esimerkki, joka valottaa menetelmän toteutusta käytännössä.

Projektin kolmantena tavoitteena oli tuottaa apuväline oppimiseen. Opetustyö on tällä hetkellä murroksessa, ja uusia opetusmenetelmiä ja -välineitä kokeillaan eri opetusasteilla ahkerasti. On havahduttu siihen, että ihmiset oppivat hyvin eri tavoin ja menetelmin ja ovat keskenään hyvin erilaisia oppijoita. Nykypäivän tavoitteena on-

kin tukea kaikkia erilaisia oppijoita, jotta kaikki pääsisivät hyödyntämään omia kykyjään. Opetusvideot ovat nykyään kohtuullisen suosittuja tiedon välittäjinä, onhan niitä oppitunnilla helppo seurata ja niiden usein tarjoamat esimerkit tuovat opetettua menetelmää enemmän ymmärrettäväksi ja käytännönläheisemmäksi. Projektin tuotteelle ei saatu minkään opiskelijaryhmän arvioita aikataulullisista syistä johtuen, joten projektin tuotteen hyödyllisyydestä oppimisessa ei ole ensi käden palautetta. On kuitenkin hyvä syy uskoa, että opetusvideo tuo tukea oppimiseen ja tukee opiskelijoiden tutustumista Lapset puheeksi -keskusteluun.

Neljäntenä tavoitteena oli kehittää hoitoalan opiskelijoiden tietämystä menetelmästä. Tämänkin tavoitteen toteutumisen arviointi kärsii siitä, ettei projektille aikataulullisista syistä johtuen saatu minkään opiskelijaryhmän palautetta. On kuitenkin syytä olettaa, että opetusvideo käytännönläheisen esimerkkinsä ja tiiviin teorian tietonsa avulla kehittää opiskelijoiden tietämystä menetelmän hyödyistä ja jättää ainakin jonkin muistijäljen tulevaa työelämää varten.

Viidentenä tavoitteena oli levittää tietoa menetelmästä. Lapset puheeksi -koulutus kuuluu yhtenä opintokokonaisuutena Satakunnan ammattikorkeakoulun hoitotyön opetuksen tarjontaan. Kun nyt luotua opetusvideota näytetään kyseisellä kurssilla, levittää se tietoa menetelmän hyödyistä ja käytänteistä aina uusien hoitotyön tulevien ammattilaisten keskuuteen, ja näin menetelmästä tulee yhä tunnetumpi hoitoalan työntekijöiden keskuudessa.

8.4.2 Tilaajan palaute

Tilaajan palaute oli pääosin tyytyväistä. Tilaaja oli tyytyväinen videon pituuteen, videon rakenteeseen ja esimerkkitapauksen käsittelyyn. Tilaaja antoi rakentavaa palautetta siitä, että Lapset puheeksi -keskustelussa käytettäviä Lokikirjoja olisi voinut käsitellä videossa enemmän. Tilaaja toteaa, että video sopii hyvin opetustarkoitukseen Satakunnan ammattikorkeakoulussa Lapset puheeksi -koulutuksessa. (Liite 3.)

9 OMA POHDINTA JA PROJEKTIN ARVIOINTI

9.1 Projektin eettisyyden pohdinta

Etiikka tutkii moraalialla, kysymyksiä hyvästä ja pahasta, oikeasta ja väärästä. Eri ihmisillä on hiukan erilaisia käsityksiä etiikasta ja moraalista, ja eettiset kysymykset eroavat toisistaan myös eri ammattiryhmien kesken. Eri ammattiryhmillä on hiukan erilaiset eettiset ohjeensa. Myös projektin johtamisessa on omat eettiset kysymyksensä ja ohjeensa. Projektijohtamisessa korostuu rehellisyys, ja totuudenmukainen raportointi projektin eri vaiheissa. Projektijohtajan tulee kohdella kaikkia projektin jäseniä ja osallistujia tasavertaisesti. Myös projektin tilaajan ohjeita ja määräyksiä tulee noudattaa. (Blomqvist, 2018.)

Projektin eettisyyttä on tärkeää punnita ja arvioida jokaisessa projektityöskentelyn vaiheessa. Projektin eettisyyden turvaamalla huolehditaan siitä, että projekti kunnioittaa Suomen lakia, ihmisarvoa ja yleisiä hyviä tapoja. Projektin on tärkeää olla oikeellisesti ja luotettavasti toteutettu, jotta projektin työvaiheita voidaan tarkastella kriittisesti, eikä projekti ole rikkonut mitään yleisesti hyväksyttyä normia.

Projektissa toimivat ja esiintyvät henkilöt osallistuivat projektiin vapaaehtoisesti, ilman pakkoa tai minkäänlaista uhkaa. Projektiin osallistuneet henkilöt halusivat vapaaehtoisesti esiintyä projektissa omilla nimillään ja kasvoillaan, tiedostaen, että heidät voidaan myöhemmin tästä tunnistaa. Osallistuneet henkilöt olivat suostuessaan tietoisia projektin tavoitteesta, käytetyistä menetelmistä ja tulevasta levityksestä, eikä osallistuneilta peitelty mitään tietoja tai aikomuksia.

Projektin tuotoksessa, opetusvideossa esitetty esimerkkitapaus on täysin fiktiota, eikä siinä käytetty innoituksen lähteenä mitään todellista potilastapausta. Näin kenenkään yksityisyys ei vaarannu, eikä potilastapauksesta näin voi mitenkään tunnistaa ketään todellista henkilöä.

9.2 Projektin luotettavuuden pohdinta

Projektissa käytettiin lähteinä vain hyväksytyä, näyttöön perustuvaa kirjallisuutta ja muita lähteitä. Projektissa esitetty ja käytetty tieto on oikeelliseksi todettua ja tarkkojen kriteerien seulomaa. Projektin tiedon lähteiksi hyväksyttiin vain alle kymmenen vuotta vanhat teokset, artikkelit ja nettilähteet, tiedon piti olla suomeksi tai englanniksi, ja tiedon tuli perustua näyttöön.

Projektin toteutusta on valvonut kaikissa vaiheissa opeuksen ammattihenkilö, ja tätä henkilöä konsultoitiin tarvittaessa projektin eri vaiheissa. Projektin tekemiseen suhtauduttiin vakavasti, ja projektia arvioitiin kriittisesti sen kaikissa vaiheissa.

9.3 Jatkokehittämissuhteet ja tulevat projektit

Projektin pohjalta nousee monia jatkokehitys- ja tutkimusehdotuksia. Lapset puheeksi -keskustelua voisi käsitellä monilla muillakin tavoilla, kuin vain opetusvideon muodossa. Lapset puheeksi -keskustelusta voisi tuottaa opiskelijoille erilaista kirjallista materiaalia oppitunneilla jaettavaksi, käsiteltäväksi ja opiskeltavaksi.

Opiskelijat voisivat kurssilla itse tuottaa aiheesta ryhmänä oman opetusvideon, joka päivittäisi nyt tuotetussa videossa esitettyjä tietoja. Opiskelijoiden itse tuottama video voisi käsitellä vaikkapa erilaista tapausta kuin tässä projektissa esitetty esimerkitapaus, aiheita voisi käsitellä täysin asiakkaan näkökulmasta, tai videon esimerkitapaus/tapaukset voisivat keskittyä jonkin tietyn asiakasryhmän, vaikka päihteitä käyttävien vanhempien perheisiin. Samalla opiskelijat saisivat kokemusta projektityöstä, ja tutustuisivat mahdollisesti entistä syvemmin käsiteltyyn aiheeseen.

Lapset puheeksi -keskustelun opetusvideolle luonteva jatko olisi totta kai opetusvideo Lapset puheeksi -neuvonpidosta. Videot muodostaisivat yhdessä joustavan, toimivan kokonaisuuden ja molemmat menetelmät tulisi käsitellä tasaveroisesti. Olisi luontevaa jatkaa Lapset puheeksi -keskustelusta Lapset puheeksi -neuvonpitoon, ja käydä tilanne mahdollisesti yhden, keksityn potilastapauksen kautta. Potilastapauk-

sen kautta menetelmän käyttö käytännössä voisi valottua paremmin, ja jäisi syvemmin mieleen tulevaa, käytännön toteutusta varten.

Opetusvideot ovat hyvä tapa johdatella opiskelijoita uuden aiheen ääreen, ja ne voivat monesti selkiyttää epäselviksi tai monimutkaisiksi koettuja asioita. Jatkoprosjekteina voisi myös kehittää opetusvideoiden sarjan, joka voisi keskittyä pelkästään lastenhoitotyön opintojaksolla käytäviin aihealueisiin, tai vaihtoehtoisesti vaikka mielenterveys- ja päihdetyön opintoihin.

9.4 Oma pohdinta

Projektityö on monipuolinen työmenetelmä, joka on kuitenkin myös vaatelas ja vaatii paneutumista ja menetelmän opiskelua. Erilaisia projekteja ja projektityön menetelmiä käytetään nykyisin runsaasti työelämässä hyvinkin erilaisissa toimenkuvissa, joten kokemus projektityöskentelystä jo opiskeluaikana on äärimmäisen arvokasta.

Kokemus projektityöstä on todella opettava ja arvokas kokemus, joka varmasti kantaa pitkälle ja tuo varmuutta työelämän osaamiseen. Lapset puheeksi -keskustelu on itsessään hyvin merkittävä osaamisalue, joka voi hyvinkin tulla vastaan mitä erilaisimmissa hoitotyön yksiköissä ja toimenkuvissa. Lapset ja nuoret ovat läsnä paitsi lastenosastoilla, neuvoloissa ja kouluissa, myös aikuisten hoitotyössä. Lapsia on niin mielenterveys- ja päihdeasiakkailta, kuin myös syöpä- ja traumapotilailta. Vanhemman huoli lapsen pärjäämisestä oman sairauden edessä voi olla kova, ja siksi lasten hyvinvointia olisikin tärkeä kartoittaa myös yksiköissä, joissa itse asiakkaina on vain aikuisia.

Lapset puheeksi -keskustelun sujuva hallinta tuo yhden työkalun lisää näihin haastaviin tilanteisiin, ja voi omalta osaltaan ehkäistä perheiden hoidon pirstaloitumista moneen eri yksikköön ja eri ammattihenkilöille. Kun menetelmä tuodaan sujuvaksi osaksi omaa osaamista jo kouluaikana, se voi edistää hoitohenkilökunnan suhtautumista perheisiin kokonaisuuksina, niin että myös lapset tulevat aina huomioituiksi ja heidän kehityksensä turvatuksi.

LÄHTEET

- Soisalo, R. 2012. Särkyvä mieli – lasten ja nuorten psyykkinen oireilu. AS Printon Trükikoda. Suomen psykologinen instituuttiyhdistys ry.
- Lammi-Taskula J & Karvonen S. 2014. Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Tampere. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Suomen Mielenterveysseuran www-sivut. n.d. Vauvaikä. Viitattu 01.03.2018.
<https://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/itsetuntemus/tunnetaidot/vauvaik%C3%A4>
- Lasinen lapsuus www-sivut. n.d. Lasta suojaavat tekijät. Viitattu 11.12.2018.
<https://lasinenlapsuus.fi/tietoa/lasta-suojaavat-tekijat>
- Verkkotutor. n.d. Oppimisen ohjaaminen. Viitattu 19.01.2018.
<http://www15.uta.fi/arkisto/verkkotutor/oppohj.htm>
- Suomen Mielenterveysseuran www-sivut, 2016. Toimiva lapsi & perhe -työ. Viitattu 28.02.2018. <https://www.mielenterveysseura.fi/fi/kehitt%C3%A4mistoiminta/lapset-ja-nuoret/toimiva-lapsi-perhe-ty%C3%B6>
- Lapset puheeksi -lokikirja. 2018. Lapset puheeksi -keskustelu – manuaali ja lokikirja, kun vanhemmalla on mielenterveyden ongelmia. Viitattu 30.10.2018.
https://www.mielenterveysseura.fi/sites/default/files/materials_files/lapset_puheeksi_-keskustelu_-_manuaali_ja_lokikirja_2006_kun_vanhemmalla_on_mielenterveyden_ongelmia.pdf
- Hetemäki, I. 2009. Artikla 1: Kuka on lapsi? Viitattu 15.01.2018.
<https://unicef.typepad.com/main/2009/01/kuka-on-lapsi.html>
- Björkstén, T & Martti, E. 2016. 60 000 euroa elämästä. Viitattu 09.04.2019.
<https://yle.fi/uutiset/3-9316105>
- Kekkonen, M. 2012. Kasvatuskumppanuus puheena: varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoiton diskursiivisella näyttömöllä. Viitattu 08.01.2019.
<http://tampub.uta.fi/handle/10024/66856>
- Eriksson, E & Arnkil, T. 2009. Taking up one's worries: A handbook on early dialogues. Viitattu 07.01.2019. <http://www.julkari.fi/handle/10024/80315>
- Palokangas, E. 2016. Viidesluokkalaisten lasten ja heidän perheidensä voimavarat ja tuen tarpeet – asiakirja-analyysi laajoista terveystarkastuksista. Viitattu 12.01.2019.
http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20160816/urn_nbn_fi_uef-20160816.pdf
- Opetushallitus. n.d. Hyvän ohjauksen kriteerit. Viitattu 30.05.2019.
https://opintopolku.fi/wp/wp-content/uploads/2015/11/158918_hyvan_ohjauksen_kriteerit-1.pdf

Tammekas T, Haaranen A, Pietilä A-M & Häggman-Laitila A. 2018. Perheen voimavarat ja tuen tarpeet lastenneuvolassa puolitoistavuotiaan lapsen laajoissa terveystarkastuksissa. Viitattu 15.01.2019. <https://sairaanhoitajat.fi/lehti/jutut/perheen-voimavarat-ja-tuen-tarpeet-lastenneuvolassa-puolitoistavuotiaan-lapsen-laajoissa-terveystarkastuksissa/>

Rönkä A, Malinen K & Lämsä T. 2009. Perhe-elämän paletti – vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. PS-kustannus.

Väänänen, R. 2013. Perheen rakenteen, dynamiikan ja arvojen merkitys lapsen psyykkiselle hyvinvoinnille. Kopijyvä.

Keränen, T. 2019. Kokoomuksen puheenjohtaja Petteri Orpo: perhevapaa uudistus on hallituskysymys. Viitattu 17.05.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-10615730>

Tilastokeskuksen www-sivut. 2019. Perhe. Viitattu 12.02.2019. <https://www.stat.fi/meta/kas/perhe.html>

Seppänen, S & Flöjt, A. 2012. Simulaatioteknologia näkyväksi potilasturvalliseen hoitotyön koulutukseen Kainuussa. Viitattu 03.04.2019. <https://uasjournal.fi/tag/simulaatio-opetus/>

Sinkkonen, J. 2012. Lapsen puolesta. Jari Sinkkonen ja WSOY.

Sinkkonen, J & Korhonen, L. 2015. Pulassa lapsen kanssa. Kustannus Oy Duodecim.

Luonsinen, M. 2017. Mikä mikä projektityö? Viitattu 17.05.2019. <https://www.muistiliitto.fi/fi/muistiliitto/ajankohtaista/muistiliiton-blogi/blogikirjoitukset/mikamika-projektityo>

Pulkkänen, A. n.d. Agile, Waterfall, Kanban ja muut: 6 yleistä menetelmää projektityöhön – ja miksi sinun kannattaa valita omasi? Viitattu 17.05.2019. <https://www.agendium.com/projektinhallinta/menetelmat-projektityohon>

Blomqvist, H. 29.03.2018. Projektipäällikön etiikka. Viitattu 30.05.2019. <https://blog.oppia.fi/2018/03/29/projektipaallikon-etiikka/>

LIITE 1

Tekijä, vuosi ja maa	Tutkimuk- sen/projektin tar- koitus	Kohderyhmä, aineistonke- ruumenetelmät/projektissa käytetyt menetelmät	Intervention sisältö ja kes- keiset tulokset
<p>Kasvatuskumppanuus puheena: varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoidon diskursiivisella näyttämöllä</p> <p>Kekkonen Marjatta 2012, Suomi</p>	<p>Tutkimuksessa oli tarkoitus eritellä, miten erilaisia puhetapoja käyttäen varhaiskasvatuksen ammattilaiset rakentavat kasvatuskumppanuuden merkityksiä.</p>	<p>Projektissa käytettiin menetelmänä diskurssianalyysia.</p>	<p>Tutkimuksen tuloksena oli, että kasvatuskumppanuus eroaa muista sosiaalisista suhteista, esimerkiksi vertaissuhteista. Lapsi kokee luodun lapsikasvattajasuhteen voimakkaasti ja se tulee esille lapsen tavatessa kasvattajan myös päiväkodin ulkopuolella..</p>
<p>Taking up one's worries: a handbook on early dialogies</p> <p>Eriksson, Esa: Arnkil, Tom Erik</p>	<p>Tarkoitus on esitellä varhaisen puuttumisen metodi, jossa työntekijä ottaa puheeksi huolensa lapsesta tämän vanhem-</p>	<p>Kohderyhmää ovat kaikki lasten ja lapsiperheiden kanssa työskentelevät. Menetelmässä avun antajina ovat vanhemmat, joiden tehtävä on vähentää työntekijän huolta lapsesta. Näin lapsi tai hänen vanhempan-</p>	<p>Tämä varhaisen puuttumisen menetelmä voi edistää dialogin ja yhteistyön jatkumista, eikä avunanto katkeakaan puheeksiot-</p>

2009, Suomi	pien/hooltajien kanssa	sa eivät ole ”ongelma” vaan ovat tilanteessa ratkaisijan roolissa.	toon.
Viidesluokkalaisten lasten ja heidän perheidensä voimavarat ja tuen tarpeet – asiakirja-analyysi laajoista terveystarkastuksista Palokangas, Elina 2016, Suomi	Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata viidesluokkalaisten lasten perheiden voimavaroja ja moniammatillista yhteistyötä näiden voimavarojen tukemiseksi ja edistämiseksi.	Tutkimuksen kohderyhmää olivat viidennen luokan laajassa terveystarkastuksessa olleet perheet. Tutkimuksessa menetelmänä käytettiin asiakirja-analyysia.	Tutkimuksessa huomattiin, että terveysalan ammattilaiset kyllä tunnistiivat perheiden voimavaroiksi luokiteltavia tekijöitä, mutta kirjaus näistä asioista oli niukkaa ja laajan terveystarkastuksen pääpaino oli enemmän fyysisissä tekijöissä.
Perheen voimavarat ja tuen tarpeet lastenneuvolassa puolitoistavuotiaan lapsen laajoissa terveystarkastuksissa Tammekas T, Haaranen A, Pietilä A-M,	Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata asiakirjamerkintöjen kautta puolitoistavuotiaille lapsille tehtyjä laajoja terveystarkastuksia ja niiden keskeisiä sisältöjä.	Kohderyhmää olivat puolitoistavuotiaiden lasten perheet, jotka olivat käyneet laajoissa terveystarkastuksissa. Tarkastuksen tehneiden terveysalan ammattilaisten sähköiset kirjaukset olivat tutkimusaineisto, joista tieto kerättiin strukturoidulla lomakkeella. Tiedot analysoitiin kuvailevan tilastotieteen avulla.	Voimavaratekijöitä ei kirjattu läheskään kailta laajassa terveystarkastuksessa käyneiltä perheiltä, näitä merkintöjä löytyi noin puolelta. Kirjaamisen yhtenäistämiseen

<p>Hägman-Laitila A. 2018, Suomi</p>			<p>tulisi kiinnittää huomiota nykyistä enemmän, koska se helpottaisi tuen tarpeen kartoittamista ja moniammatillista yhteistyötä.</p>
<p>Couple-Focused Prevention at the Transition to Parenthood, a Randomized Trial: Effects on Coparenting, Parenting, Family Violence, and Parent and Child Adjustment</p> <p>Feinberg ME, Jones DE, Hostetler ML, Roettger ME, Paul IM, Ehrenthal DB 2016, USA</p>	<p>The purpose of the study was to test to short-term help for transition for parenthood intervention.</p>	<p>Target group was couples expecting their first child. Study was randomized controlled trial.</p>	<p>Result was, that intervention couples, who had some risk, has better outcome than control couples with same risks.</p>

10

 Satakunnan ammattikorkeakoulu
 Satakunta University of Applied Sciences

OP07A

1 / 2

SAMK / Sopimus opinnäytetyön tekemisestä

Opinnäytetyön tekijä: Maritta Markkanen	
Opiskelijanumero: 1501759	Aloitusryhmä: NHT15SP5B
Koulutusohjelma: Hoitotyön koulutusohjelma	
Opinnäytetyötä ohjaavan opettajan nimi, sähköposti, puhelinnumero ja osoite: Erja Hannula, erja.hannula@smak.fi , +358447109815	
Toimeksiantaja, yhteyshenkilön nimi, sähköposti, puhelinnumero, osoite ja y-tunnus : Satakunnan ammattikorkeakoulu, Eija Tuliniemi, eija.tuliniemi@samk.fi , 044-7106220	
Opinnäytetyön nimi: Opetusvideo Lapset puheeksi -keskustelusta Satakunnan ammattikorkeakoulun simulaatio-opetuksen tueksi	
Työn etenemisaikataulu: työ valmistuu toukokuun loppuun 2019 mennessä	
Sopimus perustuu hyväksytyyn tutkimus-/projektisuunnitelmaan.	
Tätä sopimusta koskevat erimielisyydet pyritään ratkaisemaan ensisijaisesti neuvottelemalla osapuolten kesken. Mikäli asiasta ei päästä sopimukseen, erimielisyydet ratkaistaan Satakunnan käräjäoikeudessa. Tätä sopimusta on laadittu 3 kappaletta, yksi kullekin osapuolelle.	
Olemme lukeneet sopimusehdot (sivu 2) ja hyväksymme ne.	

Päiväys: 28.05.2019

Toimeksiantajan edustajan allekirjoitus, nimike ja nimen selvennys:

Osaamisalueen johtajan allekirjoitus ja nimen selvennys:

Opinnäytetyön ohjaajan allekirjoitus:

Opinnäytetyön tekijän allekirjoitus:

11

SATAKUNNAN AMMATTIKORKEAKOULU
SATAKUNTA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OP07A

2 / 2

Sopimusehdot

Vakuutukset. Jos opinnäytetyö tehdään kokonaan tai osittain työsuhteessa palkkaa vastaan, niin toimeksiantajan on laadittava asianmukainen kirjallinen työsopimus. Työnantaja huolehtii lainmukaisista vakuutuksista, sillä ammattikorkeakoulun vakuutukset eivät kata työsuhteessa tehtävän opinnäytetyön tekijää.

Opinnäytetyön kustannukset ja niiden korvaaminen. Opinnäytetyöstä mahdollisesti aiheutuvien

kustannusten (ml.

Aineiston hankinta, raaka-aineet, matkat, työkorvaus jne.) korvaamisesta sopivat toimeksiantaja ja opiskelija keskenään. Pääsääntöisesti Satakunnan ammattikorkeakoulu ei vastaa yksittäisen opinnäytetyön kustannusten korvaamisesta.

Oikeudet opinnäytetyön tuloksiin. Toimeksiantaja saa käyttöoikeuden opinnäytetyön tuloksiin ja niiden kaupalliseen hyödyntämiseen. Opinnäytetyön tekijä on velvollinen raportoimaan opinnäytetyön tulokset toimeksiantajalle.

Immateriaalioikeudet. Tekijänoikeus ja muut immateriaalioikeudet opinnäytetyöhön kuuluvat opinnäytetyön tekijälle. Opinnäytetyön tekijä ja toimeksiantaja sopivat erikseen, missä laajuudessa tekijänoikeus tai muut immateriaalioikeudet siirtyvät toimeksiantajalle.

Opinnäytetyön ohjaus ja vastuu. Vastuu opinnäytetyön tekemisestä ja tuloksista on opiskelijalla. Ammattikorkeakoulu vastaa työn ohjauksesta, seurannasta ja työn riittävästä laatuasteesta. Ammattikorkeakoulu ei ole taloudellisesti vastuussa työn tuloksista tai aikataulusta. Opinnäytetyön tekijä ei vastaa toimeksiantajalle vahingosta, joka toimeksiantajalle syntyy opinnäytetyön viivästyisestä, ellei erikseen

Sisältövastaava: Eeva-Leena Forma

Tarkistettu viimeksi: 3.6.2016

Muutettu viimeksi: 3.6.2016

toisin sovita. Toimeksiantaja sitoutuu antamaan opiskelijan käyttöön kaikki opinnäytetyön tekemisessä tarvittavat tiedot ja aineistot sekä ohjaamaan opinnäytetyötä toimeksiantajaorganisaation näkökulmasta. Opiskelija sitoutuu palauttamaan toimeksiantajalle työn aikana saamansa luottamuksellisen aineiston, kun opinnäytetyö on valmistunut, tai kun osapuolet yhdessä toteavat, että yhteistyöedellytyksiä opinnäytetyön loppuun saattamiseksi ei ole.

Tulosten julkistaminen ja luottamuksellisuus. Opinnäytetyö on kokonaisuudessaan julkinen. Mikäli opinnäytetyö sisältää liikesalaisuuksia tai muuta julkisuuslaissa salassa pidettäväksi määrättyjä tietoja, on opinnäytetyön raportti laadittava niin, että tietojen luottamuksellisuus säilyy. Tarvittaessa salassa pidettävät tiedot on jätettävä työn taustaaineistoon. Opinnäytetyö tai sen osia voidaan julkaista myös internetissä sopimalla niistä erikseen. Opinnäytetyön osapuolet (opiskelija, toimeksiantaja ja opettaja) sitoutuvat pitämään salassa kaikki opinnäytetyön tekemisessä ja sitä edeltävissä tai sen jälkeisissä neuvotteluissa esiin tulevat luottamukselliset tiedot ja asiakirjat sekä pidättäytymään käyttämästä hyväkseen toisen osapuolen ilmaisemia luottamuksellisia tietoja ilman erillistä lupaa.

Opinnäytetyösopimuksessa olevat yhteystiedot tallennetaan SAMKin asiakkuudenhallintajärjestelmään Yrinettiin. Tallentamisesta on laadittu henkilötietolain 539/1999 mukainen rekisteriseloste.

Satakunnan ammattikorkeakoululla on oikeus käyttää yhteistyöhanketta referenssinä ammattikorkeakoulun työelämäyhteyksistä, mukaan lukien SAMKin yhteistyötietokanta, johon voi tehdä hakuja internetissä. Opinnäytetyöstä näkyvät otsikko, organisaatio ja organisaation yhteyshenkilö. Hanketta voidaan lisäksi hyödyntää ammatillisen korkeakoulutuksen tavoitteita edistävästi esim. opetusmateriaalina tai -metodina edellyttäen, ettei hankkeeseen sisältyneiden tietojen luottamuksellisuutta vaaranneta.

SATAKUNNAN AMMATTIKORKEAKOULU

Palautetta Maritta Markkasen opinnäytetyöstä

Lapset puheeksi keskustelu –opetusvideo

Opetusvideo on kestoaltaan 9:52 ja se on ajallisesti hyvän pituinen opetuksen yhdessä käytettäväksi. Hyvä oli mainita, että tapausesimerkki on fiktiivinen.

Videon alussa esitellään LP-menetelmän keskeiset käsitteet. Lokikirjojen esittely olisi voinut olla tässä yhteydessä. LP-keskustelu perustuu lokikirjoihin ja niiden sisältämiin keskustelun aihealueisiin.

Keskustelu:

Keskustelun aluksi tuotiin esiin LP-keskustelun kannalta merkittävä asia eli se, että lokikirja toimitetaan perheelle etukäteen tutustuttavaksi. Perhe oli keskustellut aiheista etukäteen. Se on tärkeää varsinkin tilanteessa, jossa jompikumpi vanhemmista tai lapsi itse ei pääse osallistumaan keskusteluun.

Alussa käytiin vapaata keskustelua perheen ja lapsen tilanteesta yleensä.

Keskustelun tärkein anti on selväsi lasta suojaavat tekijät, joiden merkitystä korostetaan koko keskustelun ajan. Sitä isän ja terveydenhoitajan käymässä keskustelussa oli paljon. Isän kertoessa lasta suojaavasta tekijästä terveydenhoitaja antoi palautetta asian tärkeydestä (esim. arki sujuu, on kavereita, yhteistyö koulun kanssa sujuu). Palaute vahvistaa vanhemmuutta. Opetusvideon paras anti .

Pärjäävyys on LP-menetelmän yksi keskeinen käsite. Pärjäävyyttä Villellä on haasteista huolimatta.

Terveydenhoitaja tarjoaa perheelle apua ja pohtii kellä olisi toimintamahdollisuuksia Villen haavoittuvuuden suhteen.

Keskustelun alku vaikutti jäykältä, mutta pian ilmapiiri muodostui rennommaksi, näin usein käytännössäkin on. Kiitos myös avustajalle!

Käyttökelpoinen opetusvideo, jota voi täydentää opetustilanteessa.

Pori 29.5.2019

Eija Tuliniemi

Lehtori, LP-menetelmäkouluttaja